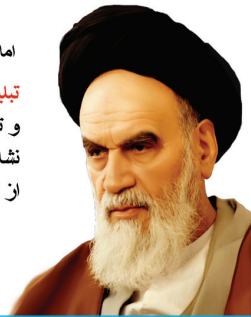

امام خامنه‌ای:

جوانان طلبه و فاضلی که در حال فراگیری معارف دینی هستند، باید از لحاظ اخلاقی و روحی به صورتی استوار و پولادین تربیت شوند تا بتوانند تبلیغ صحیح را به انجام برسانند.

امام خمینی (ره):

تبلیغات، که همان شناساندن خوبی‌ها و تشویق به انجام آن و ترسیم بدی‌ها و نشان دادن راه گریز و منع از آن است، از اصول بسیار مهم اسلام عزیز است.

یک گفته و یک نکته

«برای او» کودکی باشد. به عبارت دیگر، اگر کسی خودش هم فرزند و کودک ندارد، ولی مثلاً مربی مهد کودک است، این حدیث نیز شامل حالش می‌شود و او هم باید با کودکانی که نزد او نگهداری می‌شوند، رفتاری کودکانه داشته باشد.

(برگرفته از سخنان حضرت آیت الله ابراهیم امینی)

در حدیثی از امام امیر مؤمنان علی علیه السلام می‌خوانیم:

مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَّصَبْ لَهُ؛

هرکس نزد او کودکی باشد، باید با او کودکانه رفتار کند. نکته‌ای که در این حدیث گران سنگ وجود دارد؛ این است که می‌فرماید: «عنده صبی» و نمی‌فرماید: «له صبی»؛ یعنی هرکس «نزد او» کودکی باشد، نه هرکس

چگونه بد سخنرانی کنیم؟

سخنی هست که می‌گوید: «رَبِّ مَشْهُورٍ لَا أَصْلَ لَهُ؛ چه بسا گفته مشهوری که هیچ پایه و اساسی ندارد». این سخن کاملاً درست است و مصادیق فراوانی دارد که به شماری از آن‌ها اشاره می‌شود.

صفحه ۲

بادگیری و به کارگیری روش‌ها

به کارگیری «روش» در هر موضوع و مسأله‌ای یعنی پیمودن راه و انجام دادن کار به بهترین شکل، با کمترین هزینه، با بیشترین فایده و در کوتاهترین زمان.

صفحه ۳

آیین مکاتبات اداری

نکته پنجم در گیرنده نامه این است که در خطاب به وی، ادب و احترام لازم به کار گرفته شود، اما در حد اعتدال و دور از افراط و تفریط باشد؛

صفحه ۳

تفسیر حروف مقطعه قرآن

قرار گرفتن حروف مقطعه در آغاز چندین سوره از قرآن، جزء ویژگی‌های قرآن کریم است و در هیچ کتاب آسمانی دیگری دیده نمی‌شود.

صفحه ۴

سر شکستن حضرت زینب علیها السلام

مسلم گچکار (جصاص) روایت کرده است هنگامی که سرهای شهدای کربلا را به کوفه آوردند، چون نگاه حضرت زینب علیها السلام به سر مبارک امام حسین علیه السلام افتاد، پیشانی خود را به چوب جلو محمل زد به گونه‌ای که خون از زیر مقنعه‌اش جاری شد و اشعاری را خطاب به سر مبارک خواند که نخستین بیتش این است:

يَا هَلَالًا لَمَّا اسْتَمَّ كَمَالًا
غَالَهُ حَسْفُهُ فَأَبَدَى غُرُوبًا

حاج شیخ عباس قمی رحمت الله علیه در این باره می‌فرماید:

«ذکر محامل و هودج در غیر خبر مسلم جصاص نیست و این خبر را گرچه علامه مجلسی نقل فرموده، لکن مأخذ نقل آن «منتخب طریحی» و کتاب «نورالعین» است که حال هر دو کتاب بر اهل فن حدیث، مخفی نیست و نسبت شکستن سر به جناب زینب علیها السلام و اشعار معروفه نیز بعید است از آن محذره که عقیده هاشمیین و عالمه غیر معلّمه و رضیعه ثدی نبوت و صاحب مقام رضا و تسلیم است.»*

* منتهی الآمال، شیخ عباس قمی، ویراسته کاظم عابدینی مطلق، چاپ اول، تهران، انتشارات پیام عدالت، ۱۳۸۶، ص ۵۳۴.

روان‌شناسی تبلیغ

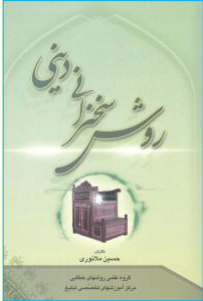
بگوییم: «تبلیغ یعنی جلسه اول»، شاید سخنی به گزاف نگفته و راه به بیراهه نرفته باشیم. با توجه به این نکته، برای جلسه اول، بسیار فکر کنیم و وقت بگذاریم و خوب به مطالعه پردازیم؛ مثلاً سخن خود را چگونه و با چه مطلبی آغاز کنیم؟ به چه صورت آن را پرورش و ادامه دهیم؟ سپس چگونه با جذابیت به پایان بریم؟ تا نه فقط خود مخاطب ما شوق و انگیزه بیشتری به حضور در جلسات بعد پیدا کند؛ بلکه خود، عامل شوق برانگیز دیگران برای حضور آنان در جلسات ما باشد.

هنرمندی و چیره‌دستی هر مبلغ و سخنوری در همان جلسه اول تبلیغ و سخنرانی‌اش مشخص می‌شود. آری، همین جلسه اول است که نقش تعیین‌کننده‌ای در جلب و جذب مخاطب دارد و می‌تواند وی را به حضور در جلسات بعد ترغیب کند، یا از آن باز دارد. بنابراین، اگر

کتابستان

روش سخنرانی دینی، تدوین و نگارش: حسین ملانوری، چاپ دوم، قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه، ۱۳۸۹، ۳۷۶ صفحه.

این کتاب، محصول فکری گروه علمی روش های خطابی در مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ است که پس از بحث و بررسی های نهایی، از سوی جناب آقای حسین ملانوری در ۳۲ درس آموزشی تدوین شده و به قلم وی نگارش یافته است و البته از اندوخته های مطالعاتی و تحقیقاتی و تجربی مؤلف نیز استفاده و در پایان هر درس، پرسش ها و پژوهش هایی برای خوانندگان مطرح شده است.

کتاب مذکور در ۷ فصل و با عنوان های کلیات، حوزه های تأثیرگذاری و شاخص های موفقیت، تمهیدات سخنرانی، محتوای سخنرانی، روش های تأثیرگذاری، چپینش مطالب و کیفیت اجرای سخنرانی تدوین شده است. در درس کتاب نیز مطالب و عنوان های گوناگونی همچون جایگاه تبلیغ و مبلغ، تاریخ و تعریف سخنرانی و اقسام سخنرانی دینی، نشانه های سخنرانی مطلوب و نامطلوب، راه های تهیه محتوا، مواد سخنرانی، اسلوب های سخن، روش های ایجاد انگیزه در مخاطب، راه های زیبا سازی سخن و انواع چپینش مطالب به چشم می خورد.

چگونه بد سخنرانی کنیم؟ (۱)

اگر می خواهیم سخنران ناموفقی باشیم و روزه روز از تعداد مخاطبانمان کم شود که دیگر از ما دعوت نکنند، نکات زیر را مو به مو انجام دهیم و سر سوزنی کوتاهی نورزیم:

۱. فقط به محتوای سخنرانی مان اهمیت دهیم و به طرز بیان و ارائه محتوا توجه نکنیم؛ زیرا مگر کسی گفته است: «فقط خوب بودن محتوا مهم نیست؛ بلکه خوب رساندن محتوا نیز مهم است»؟!

۲. اصلاً به نیازهای مخاطبان و حتی به نیازهای اهم و اولیه آنان کاری نداشته باشیم و در این زمینه نیز از خود آنان سؤالی نکنیم و به نیازسنجی نپردازیم؛ هر موضوعی را که خودمان از قبل، مطالعه کرده ایم و مطالبش را آماده داریم، همان ها را برای شنوندگان خویش بگوییم؛ می خواهد به کارشان بیاید یا نیاید؛ خوششان بیاید یا نیاید! مهم، خود ما هستیم، نه آنان!

سودمند نیست.

بنابراین، در مسائل علمی و استناد به گفته ها و شنیده ها، باید اصل را بر پرسش و تحقیق گذاشت، نه قبول و تأیید.

اینک به یک نمونه از غلط های مشهور، اشاره می شود:

بسیار شنیده ایم و حتی شاید خودمان گفته و نوشته ایم که حضرت امام خمینی قدس سره الشریف پس از فتح خرمشهر فرمودند: «خرمشهر را خدا آزاد کرد».

شایان بیان است که آنچه در مجموعه معتبر سخنان و نوشته های حضرت امام، با عنوان صحیفه امام، آمده است، این عبارت است: «فتح خرمشهر یک مسأله عادی نبود ... مافوق طبیعت است»** و عبارت «خرمشهر را خدا آزاد کرد»، از حضرت امام نیست؛ هر چند از نظر معنا و محتوا، شباهت بسیاری با عبارت اصلی دارد.

* غررالحکم.

** صحیفه امام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (قدس سره).

ج ۱۶، ص ۲۷۰.

غلط های مشهور (۱)

سخنی هست که می گوید: «رُبَّ مَشْهُورٍ لَا أَصَلَ لَهُ؛ چه بسا گفته مشهوری که هیچ پایه و اساسی ندارد». این سخن کاملاً درست است و مصادیق فراوانی دارد که به شماری از آن ها اشاره می شود. گفتنی است بهترین و آسان ترین کار برای پیشگیری از مطرح شدن و رواج پیدا کردن غلط های مشهور، این است که هر محقق، مؤلف، مدرّس، مبلغ، و مانند آنان، تا سخن و شنیده ای از کسی را در منابع معتبر و دست اول، «خودش» مشاهده نکرده است، در گفتارها و نوشتارهای خویش نیاورد و به آن استناد نکند؛ هر چند آن گفته و شنیده از انسان ها و شخصیت های بزرگ دینی، علمی، اجتماعی، سیاسی و مانند آن باشد.

در حدیثی گران سنگ از امام امیرمؤمنان علی علیه السلام آمده است:

لَا يَنْفَعُ اجْتِهَادٌ بَعِيرٍ تَحْقِيقٌ؛
هیچ کوششی بدون تحقیق و حقیقت جویی

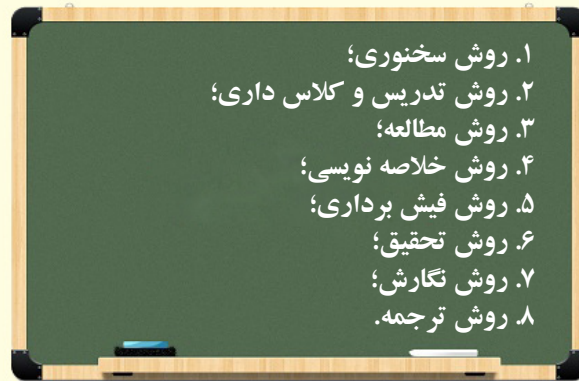
احکام همداسی

در رساله های توضیح المسائل می خوانیم که وضو گیرنده برای آن که یقین کند تمام دست خود را شسته و وضو داده است، باید کمی بالاتر از آرنج را نیز بشوید؛ اما در جایی دیده نشده است که مراجع بزرگوار تقلید فرموده باشند که حتماً تا چهار انگشت بالاتر از آرنج را باید شست که یقین حاصل شود. بنابراین، اگر وضو گیرنده حتی یک انگشت بالاتر از آرنج خود را بشوید و یقین مذکور برای او حاصل شود، کافی است و اشکالی ندارد.

یادگیری و به کارگیری روش‌ها

به کارگیری «روش» در هر موضوع و مسأله‌ای، یعنی پیمودن راه و انجام دادن کار به بهترین شکل، با کمترین هزینه، با بیشترین فایده و در کوتاهترین زمان. از همین رو، اگر بخواهیم در تبلیغ، موفق‌تر و تأثیرگذارتر باشیم و مخاطبان بیشتری را جلب و جذب کنیم، شایسته و حتی بایسته است که روش انجام دادن هر کار و پیمودن هر راهی را یاد بگیریم. امام رضا علیه السلام در حدیثی نغز و پرمغز می‌فرماید: «مَنْ طَلَبَ الْأَمْرَ مِنْ وَجْهِ لَمْ يَزَلْ وَإِنْ زَلَّ لَمْ تَخْذُلْهُ الْحَيْلَةُ؛ هر کس در پی کاری از راه درست خودش باشد نمی‌لغزد، و اگر هم بلغزد، راه چاره‌اش بر او بسته نمی‌شود.»*

پیشنهاد می‌شود دست کم این هشت روش را یاد بگیریم که هر یک به گونه‌ای در امر تبلیغ، یاری‌رسان ماست:

۱. روش سخنوری؛

۲. روش تدریس و کلاس داری؛

۳. روش مطالعه؛

۴. روش خلاصه نویسی؛

۵. روش فیش برداری؛

۶. روش تحقیق؛

۷. روش تگارش؛

۸. روش ترجمه.

* بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۶.

يك جرعه
از يك حديث

انسان به خودش آگاه‌تر است تا دیگران به وی؛ زیرا آگاهی انسان به خویشتن از نوع علم حضوری و آگاهی دیگران به انسان از نوع علم حصولی است و اگر بخواهیم با نگاه مادی و فیزیکی نیز به این موضوع بنگریم، فاصله شناخت آدمی از خود، بسیار کمتر از فاصله شناخت دیگران از اوست و حتی گاه بدون هیچ گونه فاصله و مسافتی از خودش است.

با توجه به آنچه گفته شد، بهترین انتقادکننده از گفتار انسان و قضاوت‌کننده درباره رفتار او، خود انسان است؛ چرا که دیگران هر قدر هم به انسان اشراف داشته و از ابعاد گوناگون اعمال وی آگاه باشند، اما از نیت‌های آدمی که امری مخفی و درونی است، نمی‌توانند آگاهی کامل و جامع و درباره آن‌ها قضاوت درستی داشته باشند.

شاید از همین روست که در حدیثی از امام حسین علیه السلام می‌خوانیم:

... مِنْ دَلَائِلِ الْعَالِمِ انْتِقَادُهُ
لِحَدِيثِهِ ...

از نشانه‌های انسان دانشور، آن است که خود به نقد سخنان خویش بپردازد.

بحارالانوار، محمدباقر مجلسی، ج ۷۸، ص ۱۱۹، حدیث ۱۴.

تاکنون يك شاخه گل به کسی
هدیه داده‌ایم؟

آنس می‌گوید که روزی کنیزی، شاخه گلی به امام حسن مجتبی علیه السلام هدیه داد. حضرت به او فرمودند: «أَنْتِ حُرَّةٌ لَوْ جِئِ اللهُ؛ تو دیگر در راه خدا آزاد هستی.»

من به آن حضرت عرضه داشتم که فقط برای هدیه دادن یک شاخه گل، کنیز را آزاد کردید؟ امام پاسخ دادند که خداوند بزرگ، ما را چنین تربیت کرده است، آنجا که در قرآن می‌فرماید: «و إذا حُیِّتُمْ بِتَحِیَّةٍ فَحِیُّوْا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أُوْرِدُوْهَا إِنْ أَلَّهَ كَانَ عَلَیْ كُلِّ شَیْءٍ حَسِیْبًا؛ و چون به شما تحیتی داده شد، شما نیز به تحیتی بهتر از آن یا شبیه آن پاسخ دهید؛ که خداوند حسابرس همه چیز است.»* و نیکوتر از هدیه آن کنیز، آزاد کردن او در راه خدا بود.**

* نساء، ۸۶.

** سبط اکبر، محمدجواد مروجی طبسی، چاپ دوم، قم، انتشارات زائر، ۱۳۸۸، ص ۱۵۷، به نقل از: مناقب آل ابی طالب، ج ۴۵، ص ۱۸.

آیین مکاتبات اداری (۳)

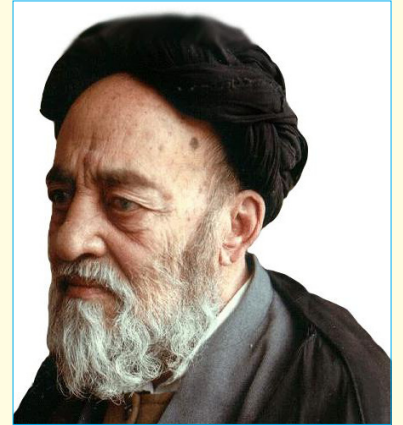

نکته پنجم در گیرنده نامه، این است که در خطاب به وی، ادب و احترام لازم به کار گرفته

شود، اما در حد اعتدال و دور از افراط و تفریط باشد؛ به طور نمونه، جایگاه تعبیر «محضر مبارک ...» به مراتب، بالاتر و والاتر از تعبیر «حضور گرامی ...» است و برای شخصیت‌های گران مایه و گران پایه به کار می‌رود، یا چنانچه کسی واقعاً دکترا نیست و به درجه دکتری نرسیده است، او را با عنوان «دکتر» خطاب نکنیم، یا واژه «فرهیخته» را که به معنای انسان باسواد و دانشور و باادب و اخلاق است، برای هر گیرنده نامه‌ای به کار نبریم.

تفسیر حروف مقطعه قرآن

علامه سید محمدحسین طباطبائی

قرار گرفتن حروف مقطعه در آغاز چندین سوره از قرآن، جزء ویژگی‌های قرآن کریم است و در هیچ کتاب آسمانی دیگری دیده نمی‌شود. مفسران قرآن، چه قدام و چه متأخران، در تفسیر آن‌ها اختلاف کرده‌اند و مرحوم طبرسی در تفسیر خود، مجمع البیان، یازده قول از آنان را نقل کرده است و حق آن است که هیچ یک از این یازده قول، آدمی را قانع نمی‌کند.

اما نکته‌ای که نباید از آن غافل بود این است که حروف مقطعه

در ۲۹ سوره آمده که برخی از آن‌ها یا با یک حرف، مانند سوره «ص»، «ق» و «نون»، یا با دو حرف، همچون سوره «طه»، «طس»، «یس» و «حم»، یا با سه حرف، نظیر سوره «الم»، «الر» و «طسم»، یا با چهار حرف، مثل سوره «المص» و «المر»، یا با پنج حرف، همانند سوره «کهيعص» و «حمعسق»، آغاز شده است.

از سوی دیگر، این حروف نیز با یکدیگر تفاوتی دارند: بعضی از آن‌ها تنها در یک سوره آمده، مانند «ن»، ولی برخی از آن‌ها در آغاز چند سوره ذکر شده است، نظیر «الم»، «الر»، «طس» و «حم». با در نظر گرفتن این دو نکته، اگر دقت کنیم در سوره‌هایی که حروف مقطعه آغاز آن‌ها یکی است، مانند «الم»، «طس» و «حم»، متوجه می‌شویم که این سوره‌ها از نظر مضمون نیز به یکدیگر شباهت دارند و سیاقشان یکی است، بطوری که این شباهت در سایر سوره‌ها دیده نمی‌شود.

با توجه به این شباهت‌ها ممکن است آدمی حدس بزند که بین این حروف و مضامین سوره

ای که با این حروف آغاز شده است، ارتباط خاصی وجود دارد. مؤید این حدس، آن است که می‌بینیم سوره اعراف که با «المص» آغاز شده، مطالبی را که در سوره‌های «الم» و «ص» هست، در خود جمع کرده است.

از این‌جا استفاده می‌شود که این حروف، رموزی هستند بین خدای تعالی و پیامبرش که معنای آن‌ها از ما پنهان است و فهم عادی ما راهی به درک آنها ندارد، مگر به همین مقدار که حدس بزینم بین این حروف و مضامینی که در سوره‌های هر یک آمده است، ارتباط خاصی هست و چه بسا اگر اهل تحقیق در مشترکات این حروف دقت کنند و مضامین سوره‌هایی را که بعضی از این حروف در ابتدای آن‌ها آمده با یکدیگر مقایسه کنند، رموز بیشتری برای آنان کشف شود.*

* برگرفته از: میزان فی تفسیر القرآن، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، ج ۱۸، ص ۴-۸.

دسته‌بندی کردن مطالب، از بایسته‌های تبلیغ

از نظر روان‌شناسی، مطالب منظم و دسته‌بندی شده، بهتر و بیشتر در ذهن و حافظه جای می‌گیرند و با سرعت بیشتری از سوی مخاطبین آموخته می‌شوند. پس تا آنجا که امکان دارد، مطالب خود را دسته‌بندی و سپس بازگو کنیم.

حضرت امیرمؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید:
« أَحْسَنُ الْكَلَامِ مَا زَانَهُ حُسْنُ النَّظَامِ ...؛ زیباترین سخن، آن است که نظم و ساختار زیبایش آن را آراسته کرده باشد.» (غررالحکم)
به طور مثال، می‌توانیم بگوییم درجات روزه بر سه نوع است:

یک. روزه عوام؛

دو. روزه خواص؛

سه. روزه خواص الخواص.

یا می‌توان احکام روزه را بر چهار نوع تقسیم کنیم و بگوییم:

۱. واجبات روزه؛

۲. محرمات روزه؛

۳. مستحبات روزه؛

۴. مکروهات روزه.

البته چنانچه بتوان این‌گونه دسته‌بندی‌ها را با کلمات یا جملات زیبا و ادبی همراه کرد، طبیعی است که یادگیری و ماندگاری آن بهتر و بیشتر خواهد بود؛ به طور نمونه، از آرایه و صنعت ادبی سجع استفاده کنیم و به صورت زیر بگوییم که سه ویژگی در تبلیغ مبلغ تأثیرگذار است:

أ. بینش

ب. منش

ج. روش

گاهنامه تبلیغی دین‌یاوران

صاحب امتیاز:

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم نمایندگی خوزستان

آدرس وب سایت اینترنتی: www.khz.dte.ir

آدرس پست الکترونیک: khz.dte@mailfa.com

شماره تماس: ۰۵۴۹۰۰۸ - ۰۶۱۱